

סוגיית המשכיר בית בי"ד האם חזקתו בדוק (ד.)

א. הגמרא בדף ד. מסתפקת האם משכיר בית לחברו בי"ד חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק. והנפקא מינה הוא לשאלה האם צריך השוכר לבדוק או לא.

ומקשה הגמרא: "למאי נפקא מינה - לישויליה", דהיינו, אין כאן שום ספק, דגם לצד של חזקתו בדוק יכול השוכר לשאול את המשכיר אם בדק. אלא דלכאורה קשה, מדוע הגמרא מתקשה, שתאמר שיש נפקא-מינה, שאם חזקתו בדוק, לא צריך לטרוח ולשאול? ומבאר בחידושי רבנו דודי, שמוכח מכאן, "שאין סומכין על החזקות במקום שאפשר לברר". ויש להקשות, הרי הברור שיכול להעשות הוא על-ידי דברי המשכיר שיאמר שבדק, ונאמנותו היא מצד "עד אחד נאמן באיסורין" בלבד. ואם כן, מוכח מכאן, שהברור של עד אחד נאמן באיסורין עדיף על ברור של חזקה. וקשה לפי השיטות שעד אחד לא נאמן נגד איתחזק, וחזינן שחזקה הוי ברור חזק יותר מעד אחד, וההפך מכאן?!

לכאורה היה מקום לומר, שהכלל ש"אין סומכים על החזקות במקום שאפשר לברר", אינו רק שאם באפשרותך לברר ברור טוב יותר, אל תסמוך על הברור החלש, אלא אומר שאל תסמוך על ברור אחד אם באפשרותך לעשות ברורים נוספים. ואז יש לומר שחזקה הוי ברור עדיף מעד אחד. אמנם בלשון רבנו דוד והר"ן, לא משמע כך, שכן הם אומרים "שאין לך לסמוך על חזקה כשאפשר לעמוד על ברור הדבר", - מבואר שחזקה איננה ברור מוחלט, ועד אחד הוא הברור המוחלט של הדבר.

ויש לתרץ ולומר, שהכלל שעד אחד לא נאמן נגד איתחזק, מדובר רק בחזקה קמייתא, והטעם הוא, שכשבא לשנות דין, לא נאמן. אך נגד איתחזק של סברא - ראייה, כן נאמן, ולפי זה לא קשה, דאצלנו "חזקתו בדוק" הוי חזקה של ראייה, ש"לא עבר על דברי חכמים".

1. ד"ה מאי נפקא.

אמנם, תירוץ זה אינו כדברי השב-שמעתתא² שאומר מפורש, שעד אחד לא נאמן גם נגד חזקה שבאה מכח סברא. ונראה לבאר ולתרוץ כך: נאמנות של עדות, איננה מצד הראיה המציאותית כמו מיגו או רוב, אלא הוי גזירת הכתוב, ששני עדים נאמנים בממונות, ועד אחד באיסורים, ואם כן, יש לומר שלאחר שהאמינה התורה לעד אחד, אם כן, הוי נאמנות של ודאות מוחלטת שכך הדבר. ולכן הוי בירור עדיף על חזקה של ראייה, שרק הוי מצד רוב, ולכן אומרת הגמרא "לישייליה". אך הכלל שעד אחד לא נאמן נגד איתחזק, וגם נגד חזקת ראייה, זה משום שהתורה לא נתנה לעד אחד נאמנות, כשהוא מדבר נגד חזקה, אך לאחר שיש לו נאמנות, היא עדיפה על חזקה, ודו"ק. תירוץ נוסף נביא בסעיף ב.

ב. הגמרא מביאה ברייתא ש"הכל נאמנים על ביעור חמץ, אפילו נשים, עבדים וקטנים". ומקשה: מדוע נאמנים? ויש להבין את קושית הגמרא, שהרי לכאורה יש להאמינם מצד הכלל של "עד אחד נאמן באיסורין". ולראשונים הסוברים שעד אחד לא נאמן נגד איתחזק איסורא, יש לומר שכאן יש חזקה של חמץ בבית, שהרי אדם אוכל כל השנה חמץ ומסתמא שיש בבית שיירים מאכילתו, וכן יש גם חזקה דינית, שהבית אינו בדוק, שהרי עד י"ד הבית ודאי לא בדוק, ולכן אין עד אחד נאמן כאן, כי הוי נגד איתחזק.

אך עדיין קשה דגם לשיטות אלו שעד אחד לא נאמן נגד איתחזק, אך כש"בידו" לעשות את אותה תוצאה שעליה מעיד, נאמן, ולכן עד אחד נאמן לומר שפירות הללו אינם טבל, ולמרות שהוי איתחזק איסורא, כי בידו להפריש, ואם כן, גם כאן בידם לבדוק את החמץ. ועוד קשה לשיטות שעד אחד נאמן גם נגד איתחזק, מדוע כאן שואלת הגמרא, מאי טעמא מהמני?

מכח קושיות אלו מחוייבים אנו לבאר את דברי הגמרא כדברי הראש-יוסף והפני-יהושע בסוגיא, שכל קושיית הגמרא היא מקטנים בלבד, שלהם אין נאמנות של "עד אחד נאמן באיסורין", וכמו שכתב הרמ"א ביורה-דעה³, וכן מדויק בלשון הגמרא בדף ד': "אמירה דידהו מידי מששא אית בהו?". ואם רק לא נאמנים מצד שעד אחד לא נאמן נגד איתחזק, לא שייך לומר שאין בדבריהם ממש, דיש כאן עדות, רק שלא נתקבלה, כי הוי נגד

2. שמעתתא | פרק ז.

3. סימן קכז סעיף ג.

איתחזק. אלא על-כרחך שאיירי בקטנים, שלא בני נאמנות כלל, ולכן שייך לומר שאין ממש בדבריהם, דו"ק.

אמנם מתוספות בדף ד: 4 מוכח שלא למדו כמו הראש-יוסף, שקושיית הגמרא היא רק על קטנים, כי מקשה התוספות, מדוע נשים ועבדים לא נאמנים אם בדיקת חמץ דאורייתא. מבואר שהגמרא עוסקת גם בנשים ועבדים שאינם נאמנים, ורק למסקנת הסוגיא נאמנים, כי בדיקת חמץ דרבנן. ולכן נראה לומר כך בשיטת התוספות: מקושיית התוספות הנ"ל שמקשה - הרי נשים ועבדים נאמנים "כשבידים", גם בדאורייתא, ולא הקשו פשוט, שנאמנים מצד עד אחד נאמן באיסורים, הרי חזינן שלמדו שחשוב אצלנו איתחזק איסורא - בית שלא ידוע שנבדק, ושיטת תוספות בש"ס היא, שאין עד אחד נאמן נגד איתחזק, ולכן מקשים רק מצד שבידים לבדוק, שאז נאמנים גם נגד איתחזק. ולפי זה יש לומר שלמדו, שכשהגמרא הקשתה "מאי טעמא מהמני" - זה משום שסברה שלא נאמין לנשים ועבדים, למרות שהיו בידו, כי הוי טירחא יתירתא, וכמו שכתבו, ולכן אין נאמנים נגד איתחזק, ורק למסקנה אומרת הגמרא שכיון שבדיקת חמץ דרבנן, האמינום חכמים.

אלא שאם כך, יש לשאול מה מקשה הגמרא בריש הסוגיא "למאי נפקא-מינה, לישייליה", ומבואר, שאם ישאלו את המשכיר ויאמר שבדק את הבית נאמן, ולמרות שהיו רק עד אחד, ואם כן, מוכח שאמרינן עד אחד נאמן באיסורים בחמץ, ומדוע הגמרא אחר-כך מקשה על נשים ועבדים מאי טעמא מהמני? ולראש-יוסף, שאומר שקושיית הגמרא "מאי טעמא מהמני", היא רק על קטנים, לא קשה, ד"לישייליה" - הכוונה למשכיר והוא גדול ונאמן מצד עד אחד נאמן באיסורין. אך לתוספות שגם נשים ועבדים לא נאמנים, מדוע המשכיר נאמן, דמשמע שיהא נאמן תמיד, בין חזקתו בדוק, בין אין חזקתו בדוק, שהרי הגמרא אומרת שאין נפקא-מינה אם חזקתו בדוק, ואם כך, איך נאמן לומר שבדק את הבית לצד שאין חזקתו בדוק, והרי הוי עד אחד נגד איתחזק, ולא מועיל ה"בידו", כי הוי טירחא יתירתא. ויש ליישב בדוחק, שדוקא נשים ועבדים, כיון שעצלנים, לא נאמנים, אך המשכיר לא בכלל זה, ויש לו נאמנות מצד בידו גם נגד איתחזק.

על-פי ביאור זה בשיטת תוספות, יש לתרץ גם את הקושיא שבסעיף א לגבי הכלל, שאין סומכים על חזקה שאפשר לברר, כי כאן הבירור של עד

אחד טוב יותר מחזקה, שהרי יש כאן עד אחד שיש לו כח של "בידו", ובאופן כזה נאמן גם נגד איתחוק.

אמנם דרך זו בשיטת תוספות ניתנת להאמר רק אם נבאר שכוונת התוספות⁵ היא לומר, שכיון שבדיקת חמץ הוי טירחא יתירתא, ממילא לא חשיב "בידם", וגם לא נאמנים להעיד על אחרים שבדקו, כי אין להם נאמנות של בידם, ולכן לא נאמנים לומר שבעל-הבית בדק, כברישי הסוגיא. אך מלשון התוספות נראה שלא זו כוונתם, כי כתבו "אף-על-גב דבידם...לא מהימנינן להו". משמע שלמרות שיש כאן בידם, מכל מקום אינם נאמנים. ועוד מצאנו בתוספות גיטין דף ב:6, שאומרים, שסומכין על נשים בשחיטה מצד עד אחד נאמן באיסורין, כי בידם ללמוד, או לשכור אחר. הרי שגם כשיש טורח חשיב "בידם". ובהמשך נבאר עוד ענין זה.

על כל פנים, לפי זה, הביאור בדברי התוספות יהיה אחר, וכוונת התוספות לומר שהטעם שלא נאמנים, כי למרות שהוי בידם לבדוק, אך כנגד עדותם יש כעין חזקה שלא בדקו, כי הוי טירחא גדולה, וצריך דיקדוק גדול, ונשים עצלניות.

ואם כך הביאור, ממילא חזרה קושייתנו מדוע בריש הסוגיא, הגמרא מקשה מאי טעמא מהמני, והרי יש להאמינם מצד "בידו", וכאן אין מול אמירתם חזקה שלא נבדק, כי כאן מעידים על אחר, על בעל הבית, שבדק, דרק כשמעידים על עצמם אמרינן שנשים לא בודקות טוב. ואם כך, אין ברירה אלא לומר גם בשיטת תוספות כפני-יהושע, שכשהגמרא שאלה "מאי טעמא מהמני", הקשתה רק על קטנים בלבד שאין נאמנים מצד עד אחד נאמן באיסורין. ורק בסוף הסוגיא, כשאומרת הגמרא "הימנוהו רבנן בדרבנן", משמע לבעלי התוספות, שהגמרא מדברת גם על נשים, ולכן מקשה מדוע נשים ועבדים לא נאמנים. וכך כתב גם הראש-יוסף.

ויש ראייה לדרך זו בביאור דברי התוספות, מזה שהם לא הקשו את קושייתם כבר בריש הסוגיא על דברי הגמרא "מאי טעמא מהמני", - מדוע שלא יהיו נאמנים והרי הוי "בידם", אלא על-כרחך שלמדו ששם קושיית הגמרא רק על קטנים שלא נאמנים, ולא קשה מידי, ורק בסוף הסוגיא שאיירי גם על נשים, שם מקשים התוספות - מדוע לא נאמנות.

5. שם.
6. ד"ה עד אחד.

סוגיית המשכיר בית ב"ד האם חזקתו בדוק (ד).

ג. התוספות בדף ד? מקשים, מה הגמרא מוכיחה שחזקתו בדוק ממה שנאמנים נשים ועבדים וקטנים, והרי אם זה נכון, אז מדוע צריך את אמירתם. תוספות מתרצים שני תירוצים. בתירוץ ראשון אומרים, שמועילה אמירת הקטנים כדי שלא יצטרך לשאול את בעל-הבית אם הוא בעיר. וצריך עיון, שהרי הגמרא אמרה, שאין ממש בעדות נשים, עבדים וקטנים ואינם נאמנים, כמו שנתבאר לעיל. אם כן, איך מועילה אמירתם כדי שלא יצטרך לברר. אמנם לגבי נשים ועבדים הביאור פשוט, שכיון שכאן חזקתו בדוק, נאמנים מצד עד אחד נאמן באיסורים, דאין הם נגד איתחוק, אך לגבי קטנים קשה, שהרי קיימא לן, שהוא לא נאמן מצד עד אחד נאמן באיסורין.

ובמיוחד קשה לביאור שאמרנו בתוספות בסעיף הקודם, שכל הדיון בגמרא הוא רק על קטנים. ונראה לתרץ על-פי מה שאומר הרמ"א ביוורה-דעה⁸, שקטן נאמן להעיד על איסור דרבנן, ורק בדאורייתא לא נאמן. אם כן, כאן כיון שמדאורייתא חזקתו בדוק, ואין צריך כלל לעדות הקטן, ורק מדרבנן החמירו שאין סומכין על החזקות במקום שאפשר לברר, לכן, כיון שרק מדרבנן צריך כאן לעדות הקטן, נאמן, שהרי ראינו שבאיסור דרבנן גם קטן נאמן.

בתירוץ השני אומרים התוספות, שמדובר באופן שאמרו שלא היה הבית בדוק ונאמנים, ולכן כעת רק מטעם מיגו נוכל להאמינם שהבית נבדק ולא מטעם חזקתו בדוק. אולם על תירוץ זה, קשה, שהרי הגמרא אמרה שאין העדים נאמנים לומר שהבית בדוק, ואם כן, איך נאמנים להיפך - לומר שהבית לא בדוק? ואין לתרץ ולומר שלא נאמנים דוקא נגד "איתחוק", ובגמרא הוי איתחוק חמץ בבית, כי גם כאן הם מעידים נגד איתחוק התיירא, שהרי אמרינן על הבית שחזקתו בדוק. וכן הקשה הפרי-מגדים. ואפשר לתרץ, שהדין האומר שעד אחד לא נאמן נגד חזקה - זה מצד שאין לו נאמנות לשנות את הדין, ולכן נגד חזקת חמץ שהוי חזקה קמייתא לא נאמן, אך כשאומרים שלא בדוק הם מעידים נגד "חזקתו בדוק", וזו חזקה של סברא - וראיה כמו רוב, ואין העד אחד בא לשנות דין, ובוזה עד אחד נאמן.

7. ד"ה לאו משום.

8. סימן קכז.

אמנם, תירוץ זה אינו תואם את דברי השב-שמעתתא⁹, שאומר שעד אחד לא נאמן גם נגד רוב או חזקה שבאה מכח סברא. כמו כן, על כל פנים תיוותר הקושיא על קטנים כיצד נאמנים, והרי להם אין דין עד אחד נאמן באיסורין. המקור-חיים¹⁰ מיישב, ואומר שכאן הקטנים נאמנים לומר שאינו בדוק, כי בידם להכניס חמץ לבית ולעשותו אינו בדוק. וכיון שבידם, נאמנים גם קטנים, נשים ועבדים. ולמרות שבשלב זה סברנו, שאין נאמנות לומר שהבית נבדק מצד "בידו" לבדוק, כי יש טירחא יתירתא, וכמה שכתבו התוספות בד"ה הימנוהו, אך לומר שהבית לא בדוק, כאן אפשר להאמינם מצד בידו, דאין זה טירחא כלל לקחת חמץ ולפזרו בבית ולעשותו לאינו בדוק. ולדרך שכתבנו בסעיף ב, שהטירחא לא פוגמת ב"בידם", אלא רק הוי חזקה נגדית שלא בדוק, ודאי מובנים דברי התוספות, דכאן אין זה שייך, דאומרים שהבית לא בדוק.

אמנם בתוספות ד"ה הימנוהו, מבואר שקטן נאמן כשיש לו "בידו", רק במידי דרבנן, אך בעדות על נושא דאורייתא לא נאמן גם כשיש לו "בידו", דבקושייתם מזכירים התוספות רק נשים ועבדים בלבד, שנאמנים בדאורייתא, כשיש להם "בידו". ואם כך, נצטרך לומר שהתוספות בד"ה לאו, סברו שמתחילת הסוגיא ידענו שבדיקת חמץ דרבנן, דאו מובנים דברי התוספות, שנאמנים הקטנים לומר שהבית לא בדוק, דבידם להכניס חמץ.

אמנם אם כך, קשה הביאור שנוכר לעיל בתירוץ הראשון של ר"י, שקטן נאמן כדי שלא יצטרך לשאול את בעל-הבית, כי הוי מידי דרבנן. ואם ידענו, שבדיקת חמץ מדרבנן, כבר בתחילת הסוגיא, וקטן נאמן בעדות דרבנן, לא תובן קושיית הגמרא על קטנים, "מאי טעמא מהמני", וצריך עיון.

עוד יש להקשות על התוספות בתירוץ זה, שאומרים שנשים, עבדים וקטנים נאמנים במיגו, שיכלו לשתוק ולא לומר שהבית אינו בדוק. וצריך עיון, דזה סותר לדברי התוספות בד"ה הימנוהו, שאומרים שלא נאמנים נשים ועבדים לומר שהם בדוק, אף-על-פי שהוי בידם לבדוק, כי כנגד אמירתם יש כעין חזקה שלא בדוק, כי הוי טירחא גדולה, וצריך דקדוק גדול, ונשים עצלניות. אם כן, איך כאן התוספות בד"ה לאו, אומרים שאשה וקטן נאמנים במיגו לומר שהם בדוק, והרי כנגד זה יש חזקה שלא בדוק, כי הוי טירחא יתירתא!?

9. שמעתתא | פרק ז.

10. סימן תלז.

סוגיית המשכיר בית בי"ד האם חזקתו בדוק (ד).

ואין לומר שכוונת התוספות בד"ה הימנוהו, לומר שכיון שהוי טירחא יתירתא, ממילא לא חשיב "בידו", דבדבר שהוא טירחא לא נאמן, דאין זה כל-כך בידו. ויהיה לפי זה אצלנו, שהוי מיגו שיכול היה לשתוק, וזה לא טירחא כלל, לכן חשיב מיגו טוב. דכל זה לא הפשט לפי מה שהסברנו בסעיף ב, בביאור דברי התוספות, שכוונת התוספות היא, שלמרות שכן חשיב בידו, לא נאמנים, ולא ש"אין כאן בידו". ועיין שם מה שהוכחנו דרך זו בדברי התוספות. והיה מקום לומר, שדוקא בנשים יש חזקה שלא בדקו, כי נשים עצלניות, אך תוספות כאן איירי בקטנים לדרך שהסקנו בביאור דברי התוספות, ולא אמרינן שקטנים עצלנים, ולכן נאמנים במיגו. אך עיין בפני-יהושע כאן על התוספות, שאומר שמה שכתבו התוספות לקמן שנשים עצלניות, הוא הדין לקטן. ואם כן, חזרה הקושיא.

ונראה לבאר כך: יש שני סוגי נאמנות של "בידו", כמו שאומר השב שמעתתא¹¹; יש 'בידו' שנאמן מצד מיגו, והוי ראייה, ויש 'בידו' גם במצב שלא יכול להיות נאמן מצד מיגו, כגון בשחיטה שנאמן כי היה בידו לשחוט, וכאן אי-אפשר לבוא מצד מיגו, דהוי מיגו למפרע. ולפי זה יש לומר, שבבדיקת חמץ, מה שיכלו לבדוק לא חשיב מיגו, כי כיון שיש טירחא גדולה בבדיקה, אין כאן ראייה של מיגו, והוי כמיגו דהעזה. אמנם יש כאן נאמנות מצד 'בידו' של בעלים, שכיון שבידו הדבר, הוי בעלים על הענין ונאמן. ועיין בקהילות-יעקב על מסכת גיטי¹², שמקשה על תוספות שם, שמביא ראייה מנידה שיכולה לטבול, שעד אחד נאמן באיסורין נגד איתחוק, כשבידו, דלכאורה קשה, מה ראייה משם ל"בידו" של "בעלים", והרי שם הוי מיגו ממש, ועונה, שנאמנת גם כשיש טירחא לטבול, שאז אין מיגו, אך יש נאמנות של 'בידו'. ולפי זה מבוארים היטב דברי התוספות, כי בתוספות ד"ה הימנוהו איירי בנאמנות של 'בידו', שלא מטעם מיגו, שהרי יש טירחא לבדוק, ולכן כאן אין נאמנות, דכנגד זה יש סברא שלא בדקו, כי הוי טירחא, אך בתוספות ד"ה לאו, יש לקטנים ממש מיגו של ראייה, שיכלו לשתוק, ובזה נאמנים לומר שהם בדקו, ודו"ק היטב.

ד. בעצם הענין, האם בית שלא בדוק מחמץ חשיב איתחוק איסורא, הבאנו מתוספות להוכיח שסובר שחשיב איתחוק איסורא, וכן כתב גם

11. שמעתתא | פרק א.

12. סימן א.

המגן-אברהם¹³ בשם הריב"ש, אמנם הרמ"א¹⁴, וכן המקור-חיים¹⁵ אומרים במפורש שלהעיד על בדיקת חמץ לא חשיב נגד איתחזק איסורא.

ויש לדון כאן על שתי חזקות: 1. חזקת חמץ. 2. חזקת "בית שאינו בדוק". ונראה שהשיטות שלא מחשיבות את המציאות כאן לאיתחזק איסורא, סוברות שאין כאן חזקת חמץ, כי חזקה צריכה להיות ודאית, ואדם שנמצא בבית בליל י"ד אין ודאי שיש חמץ בבית, שהרי אדם שאוכל כל השנה, לא מחוייב שיפלו פרורין מאכילתו, וגם אם נופלים, אדם מנקה ביתו במשך השנה, ולכן יש הסתברות בלבד שיש חמץ בבית, והוי "ספק המצוי" (לשון המקור-חיים), אך אין חזקה, דאין ודאות גמורה. ולגבי חזקת "בית שאינו בדוק", נראה שלא חשיב כלל חזקה, דחזקה היא, מצב ומציאות בחפצא, או חלות שם דינית, כגון חזקת אשת-איש וכיוצא בזה, אך אין מושג כזה של חזקה, "שלא נעשתה פעולה כל שהיא בחפץ", ולכן לא שייך לומר שחזקה שאדם לא בדק, כי אתמול הבית לא היה בדוק.

ונראה שהתוספות שסוברים שהוי איתחזק איסורא, גם-כן לא אומרים זאת מצד חזקת "בית שאינו בדוק", דהוכחנו שאין כזו חזקה, אלא סובר שיש חזקת חמץ, וסבר שהוי כודאי שיש חמץ. אמנם אם כך קשה, מדוע עד אחד לא נאמן לומר שהבית בדוק מצד שהוי נגד איתחזק, והרי לא הוי עדות נגד חזקת החמץ, דהוא אינו מעיד שאין חמץ, אלא רק אומר שהבית נבדק, וגם בבית שנבדק יכול להשאר חמץ, ואם כן, אין עדותו סותרת לאיתחזק, ומדוע לא נאמן, ויש לעיין.

ה. הרא"ש בסוגיא אומר, שהבעיא בגמרא לא איפשטא, ולכן כיון שבדיקת חמץ מדרבנן, כי מועיל ביטול, אם כן, ספיקא דרבנן לקולא ולא צריך לבדוק. וקשה, שהרי חזוין בריש הסוגיא בבעית הגמרא, שלצד של הבעיא ש"אין חזקתו בדוק" צריך לבדוק, ולמרות שיש ספק דאולי בדק, בכל זאת, כיון שאין חזקה ודאית שבדק, צריך לבדוק. ויש להבין מדוע, דהרי לפי הרא"ש, נאמר ספיקא דרבנן לקולא. ואפשר לומר, שכל הסוגיא בגמרא סברה שבדיקת חמץ דאורייתא, ולכן אם אין חזקתו בדוק, חייב לבדוק, כי ספיקא דאורייתא לחומרא, ורק למסקנת הסוגיא שבדיקת חמץ דרבנן, אומר הרא"ש שאין צריך לבדוק, כי ספיקא דרבנן לקולא.

13. סוף סימן תלז.

14. יורה-דעה סימן קכז סוף סעיף ג.

15. סוף סימן תלז.

אמנם המהר"ם-חלאווה בסוף הסוגיא אומר, שכבר בתחילת הסוגיא ידענו שבדיקת חמץ דרבנן, ובכל זאת לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא, עיין שם הטעם. ואם נאמר שהרא"ש בזה לא חולק עליו, הדרא קושיין לדוכתא. ואפשר לומר, שבבעית הגמרא אם אין חזקתו בדוק, לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא, כי יש חזקת חמץ בבית, וחזקה פושטת את הספק וחייב לבדוק. אך הספק של הרא"ש הוא מצד בעיא דלא איפשטא וכאן יש לומר את סברת רבי עקיבא איגר, בתשובה לו, שבספיקא דדינא לא אזלינן בתר חזקה, כי החזקה לא פושטת את הדין, וכמו כן בספק הגמרא אצלנו, שהוא: האם יש חזקה שאנשים בודקים חמץ, האם כולם חברים אצל בדיקת חמץ, או לא. ואין הספק על הבית, אלא על האנשים. או זה שיש חזקה בבית שיש בו חמץ, אינו פושט את הספק בטבעם של האנשים, האם חברים אצל בדיקה. אך בריש הסוגיא, לצד הבעיה שאין חזקתו בדוק, הספק הוא, האם הבית נבדק, או לא, וכאן באה חזקה שיש חמץ בבית ונפשט הספק, ונאמר כעת שלא נבדק הבית.

סברא נוספת יש באחרונים לבאר את הענין כך: בריש הסוגיא, לצד שאין חזקתו בדוק, צריך לבדוק, כי מעיקרא נתקנה הבדיקה על הספק, ואם כן, הוא הדין כאן, ולמרות שיש לחלק, כי מצאנו שכשיש ספק אם יש חמץ, או תיקנו בדיקה, אך כאן הספק הוא, אם היתה בדיקה. ובזה, מי אמר שצריך לבדוק? אמנם אף-על-פי כן, כיון שסוף סוף לא מבורר לו שאין כאן חמץ, לכן לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא. אמנם את פסק הרא"ש אפשר להבין, כי דוקא כשיש ספק אם נתקיימה הבדיקה חייב לבדוק, אך לאחר בעיית הגמרא יש ספק, אולי להחזיק את הבית שבדוק, ויש לנו בירור שהיתה כאן בדיקה, וזה צד ספק שיש לנו בירור על הבדיקה, ועל זה לא אמרינן שעל הספק ניתקנה, ודו"ק.